Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOAMNA JULIANE KOKOTT
prezentate la 17 iunie 2021 [1]

Cauza C-203/20

AB și alții (Revocarea unei amnistii)

[cerere de decizie preliminară formulată de Okresný súd Bratislava III (Tribunalul Districtual din Bratislava III, Slovacia)]

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie penală – Mandat european de arestare – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Principiul *ne bis in idem* – Încetarea procesului ca urmare a unei amnistii – Revocarea amnistiei”

I. Introducere

1. Instanța de trimitere intenționează să emită un mandat european de arestare în temeiul Deciziei-cadru 2002/584/JAI [2] împotriva unui resortisant slovac. Cu toate acestea, procesul penal care justifică acest mandat a fost, într-o primă etapă, încetat ca urmare a unei amnistii și nu a fost redeschis decât după revocarea acestei amnistii.

2. În prezent, problema care se ridică în esență este aceea dacă principiul *ne bis in idem*, enunțat la articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, se opune emiterii mandatului european de arestare.

II. Cadrul juridic

A. CEDO

3. Articolul 4 („Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori”) din Protocolul nr. 7 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO) prevede:

„(1) Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.

[1] Limba originală: germana.

[2] Decizia-cadru a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24).

(2) Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi sau recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.

(3) Nicio derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul articolului 15 din convenție.”

B. Dreptul Uniunii

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

4. Principiul *ne bis in idem* este consacrat la articolul 50 din cartă:

„Nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea.”

5. Articolul 51 din cartă definește domeniul de aplicare al acesteia:

„(1) Dispozițiile prezentei carte se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, acestea respectă drepturile și principiile și promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuțiile pe care le au în acest sens și cu respectarea limitelor competențelor conferite Uniunii de tratate.

(2) Prezenta cartă nu extinde domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nici o competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile stabilite de tratate.”

2. Decizia-cadru 2002/584

6. Articolul 3 din Decizia-cadru 2002/584 prevede motivele de refuz al executării unui mandat european de arestare:

„Autoritatea judiciară a statului membru de executare (denumită în continuare «autoritate judiciară de executare») refuză executarea mandatului european de arestare în următoarele cazuri:

1. atunci când infracțiunea care se află la baza mandatului de arestare este acoperită de amnistie în statul membru de executare, atunci când acesta ar avea competența să urmărească această infracțiune în temeiul dreptului său penal;

2. atunci când din informațiile aflate la dispoziția autorității judiciare de executare rezultă că persoana căutată a fost judecată definitiv într-un stat membru pentru aceleași fapte, cu condiția ca, în caz de condamnare, sancțiunea să fi fost executată sau să fie în acel moment în curs de executare sau să nu mai poată fi executată, în conformitate cu dreptul statului membru de condamnare;

[…]”

7. Articolul 8 alineatul (1) din decizia-cadru impune anumite mențiuni în cadrul unui mandat european de arestare:

„Mandatul european de arestare conține următoarele informații, prezentate în conformitate cu formularul din anexă:

[…]

(c) indicarea existenței unei hotărâri executorii, a unui mandat de arestare sau a oricărei alte decizii judiciare executorii având același efect, intrând în sfera de aplicare a articolelor 1 și 2;

[…]”

3. Directiva 2012/13

8. Temeiul juridic al Directivei 2012/13/UE[3] este articolul 82 alineatul (2) TFUE. Considerentul (9) al acestei directive precizează în această privință:

„Articolul 82 alineatul (2) [TFUE] prevede instituirea unor norme minime aplicabile în statele membre care să faciliteze recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare, precum și cooperarea judiciară și polițienească în materie penală la scară transfrontalieră. Articolul respectiv prevede că «drepturile persoanelor în procedura penală» reprezintă o materie în care pot fi instituite norme minime.”

9. Articolul 1 din Directiva 2012/13 descrie obiectul acesteia:

„Prezenta directivă instituie norme privind dreptul la informare al persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la drepturile lor în cadrul procedurilor penale și la acuzarea care le este adusă. Aceasta stabilește, de asemenea, norme privind dreptul la informare al persoanelor vizate de un mandat european de arestare cu privire la drepturile lor.”

10. Articolul 2 din Directiva 2012/13 definește domeniul de aplicare al acesteia:

„(1) Prezenta directivă se aplică din momentul în care o persoană este informată de către autoritățile competente ale unui stat membru cu privire la faptul că este suspectată sau acuzată de săvârșirea unei infracțiuni, până în momentul finalizării procedurilor, prin aceasta înțelegându-se hotărârea definitivă în legătură cu întrebarea dacă persoana suspectată sau acuzată a comis infracțiunea, inclusiv, dacă este cazul, pronunțarea sentinței și soluționarea unei căi de atac.

(2) În cazul în care dreptul unui stat membru prevede aplicarea unei sancțiuni pentru infracțiuni minore de către o altă autoritate decât o instanță competentă în materie penală și aplicarea unei astfel de sancțiuni poate fi atacată în fața unei astfel de instanțe, prezenta directivă se aplică doar în cazul procedurilor desfășurate în fața respectivei instanțe ca urmare a exercitării unei astfel de căi de atac.”

[3] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (JO 2012, L 142, p. 1).

III. Situația de fapt și cererea de decizie preliminară

11. Persoanele acuzate în cauza principală (denumite în continuare „inculpații") ar fi săvârșit, în calitate de membri ai autorităților slovace de securitate, mai multe infracțiuni în anul 1995, printre care răpirea unei persoane în străinătate, tâlhărie și șantaj. Victima acestor fapte a fost fiul președintelui Slovaciei din acea perioadă.

12. La 3 martie 1998, prim-ministrul Slovaciei de la acea dată, acționând în calitate de reprezentant al președintelui, a decretat o amnistie pentru aceste acuzații.

13. Cu toate acestea, la 27 noiembrie 2000, Krajská prokuratúra Bratislava (Parchetul Regional din Bratislava, Slovacia) a sesizat Okresný súd Bratislava III (Tribunalul Districtual din Bratislava III, Slovacia) cu privire la aceste acuzații.

14. Prin ordonanța din 29 iunie 2001, Okresný súd Bratislava III (Tribunalul Districtual din Bratislava III) a încetat procesul penal desfășurat împotriva tuturor inculpaților pentru motivul că aceștia făceau obiectul amnistiei din 3 martie 1998. Ordonanța menționată a fost confirmată la 5 iunie 2002 printr-o decizie a Krajský súd (Curtea Regională, Slovacia) din Bratislava și a dobândit autoritate de lucru judecat. Potrivit legislației slovace, aceasta este o hotărâre definitivă care are natura unei decizii pe fond și care produce efectele unei hotărâri de achitare.

15. Prin rezoluția nr. 570 din 5 aprilie 2017, Consiliul Național al Republicii Slovace a revocat amnistia menționată. Printr-o hotărâre a Curții Constituționale a Republicii Slovace din 31 mai 2017, s-a constatat conformitatea rezoluției Consiliului Național cu Constituția Republicii Slovace. Prin urmare, ordonanța definitivă menționată prin care se încetase procesul penal trebuia de asemenea anulată.

16. În prezent, președintele Okresný súd Bratislava III (Tribunalul Districtual din Bratislava III) intenționează să emită un mandat european de arestare pentru unul dintre inculpați. În cadrul acestei proceduri, el adresează Curții următoarele întrebări:

„1) Principiul *ne bis in idem* se opune emiterii unui mandat european de arestare, în sensul Deciziei-cadru 2002/584 și ținând seama de articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, atunci când cauza penală a fost soluționată definitiv printr-o hotărâre judecătorească de achitare sau de încetare a procedurii, în cazul în care aceste hotărâri au fost adoptate pe baza unei amnistii care a fost revocată de legiuitor după ce aceste hotărâri au rămas definitive, iar ordinea juridică internă prevede că revocarea unei asemenea amnistii implică anularea deciziilor autorităților publice în măsura în care ele au fost adoptate și motivate în temeiul amnistiilor și grațierilor și sunt eliminate obstacolele legale în calea unei urmăriri penale care se întemeiau pe o amnistie astfel revocată, fără pronunțarea unei hotărâri judecătorești sau desfășurarea unei proceduri judiciare specifice?

2) O dispoziție a unei legi naționale care anulează în mod direct, fără pronunțarea unei hotărâri de către o instanță națională, hotărârea unei instanțe naționale de încetare a procesului penal, care are, în temeiul dreptului național, natura unei hotărâri definitive care implică achitarea și pe baza căreia procedura penală a fost definitiv încetată în urma amnistiei acordate în conformitate cu o lege națională, este conformă cu dreptul la o instanță imparțială, garantat de articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și cu dreptul de a

nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune, garantat de articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și de articolul 82 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene?

3) O dispoziție de drept național care limitează controlul exercitat de Curtea Constituțională cu privire la rezoluția Národná rada Slovenskej republiky (Consiliul Național al Republicii Slovace) de revocare a unei amnistii sau a unor grațieri individuale și adoptată în conformitate cu articolul 86 litera i) din Constituția Republicii Slovace la simpla apreciere a constituționalității sale, fără a ține seama de actele obligatorii adoptate de Uniunea Europeană, în special Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, precum și Tratatul privind Uniunea Europeană, este conformă cu principiul loialității în sensul articolului 4 alineatul (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană, al articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, precum și al articolului 82 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, cu dreptul la o instanță imparțială, garantat de articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și cu dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune, garantat de articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene?”

17. Cererea instanței naționale prin care se solicită ca această trimitere preliminară să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență a fost respinsă de Curte pentru motivul că nu există o urgență suficientă.

18. Inculpații AB și CD, Republica Slovacă, precum și Comisia Europeană au prezentat observații scrise. În urma procedurii scrise, un alt inculpat, IJ, a solicitat organizarea unei ședințe. Aceasta a fost organizată de Curte la 6 mai 2021, fiind ascultate toate aceste părți, precum și Krajská prokuratúra Bratislava (Parchetul Regional din Bratislava).

IV. Apreciere juridică

19. Okresný súd Bratislava III (Tribunalul Districtual din Bratislava III) urmărește să afle dacă, în împrejurările din cauza principală, emiterea unui mandat european de arestare pentru unul dintre inculpați și revocarea amnistiei sunt compatibile cu dreptul Uniunii. Preocupările sale se întemeiază în special pe principiul *ne bis in idem*, întrucât procedura a fost deja încetată definitiv.

A. Cu privire la mandatul european de arestare

20. Prin intermediul primei întrebări preliminare se urmărește să se stabilească dacă principiul *ne bis in idem* se opune emiterii unui mandat european de arestare după ce, într-o primă etapă, instanța a încetat definitiv procesul penal ca urmare a unei amnistii, însă această amnistie a fost ulterior revocată și, în consecință, procesul penal este redeschis.

1. Cu privire la admisibilitatea primei întrebări

21. Deși, potrivit Comisiei și Slovaciei, Curtea nu este competentă să soluționeze această problemă, întrucât carta nu ar fi aplicabilă în cauza principală, această teză trebuie totuși respinsă. De asemenea, nu poate fi reținută nici o îndoială cu privire la pertinența acestei întrebări pentru soluționarea cauzei.

a) Cu privire la competența Curții

22. Este adevărat că Curtea nu este competentă să se pronunțe asupra unei situații juridice care nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. Dispozițiile cartei nu pot constitui, singure, temeiul acestei competențe [4]. Astfel, în temeiul articolului 51 alineatul (1) din cartă, drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocația de a fi aplicate numai în situațiile reglementate de dreptul Uniunii [5].

23. Slovacia subliniază în mod întemeiat că capetele de acuzare în litigiu se raportează la perioada anterioară aderării sale și, prin urmare, nu permit identificarea niciunei legături cu aplicarea dreptului Uniunii. De asemenea, nu există o reglementare a Uniunii care să vizeze revocarea unei amnistii naționale. În plus, Comisia susține în mod întemeiat că procedura penală națională și infracțiunile în cauză nu sunt armonizate din perspectiva dreptului Uniunii.

24. Cu toate acestea, instanța de trimitere intenționează să emită un mandat european de arestare. Însăși emiterea unui mandat european de arestare ar constitui, în mod inevitabil, o punere în aplicare a dreptului Uniunii. Este vorba despre un act prevăzut de dreptul Uniunii care declanșează anumite consecințe juridice determinate în dreptul Uniunii, precum limitarea eventualelor motive de neexecutare prevăzute la articolele 3-4a din Decizia-cadru 2002/584 sau termenele de executare prevăzute la articolul 17.

25. Astfel, în prezenta procedură, Curtea este competentă să interpreteze Carta drepturilor fundamentale și în special principiul *ne bis in idem* prevăzut la articolul 50 din aceasta, în contextul emiterii unui mandat european de arestare.

b) Cu privire la pertinența pentru soluționarea cauzei

26. De asemenea, trebuie să se examineze pertinența primei întrebări preliminare pentru soluționarea litigiului principal. În această privință, Comisia și Slovacia arată în esență că instanța de trimitere nu a emis încă mandatul european de arestare, ci că, până în prezent, aceasta doar intenționează să îl emită.

27. Cu toate acestea, nu se poate impune în mod rezonabil unei instanțe naționale emiterea unui mandat european de arestare – pe care îl consideră eventual contrar dreptului Uniunii – pentru a face astfel posibilă o trimitere preliminară. Dimpotrivă, este conform cu însăși natura procedurii preliminare ca o interpretare definitivă a Curții să fie solicitată *înainte* ca respectiva decizie să fie pronunțată. Prin această procedură se urmărește să se asigure buna aplicare a dreptului Uniunii de către instanțele statelor membre.

[4] Hotărârea din 26 februarie 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 22), Hotărârea din 6 octombrie 2015, Delvigne (C-650/13, EU:C:2015:648, punctul 27), și Hotărârea din 14 ianuarie 2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo și Apelativna prokuratura – Plovdiv (C-393/19, EU:C:2021:8, punctul 32).

[5] Hotărârea din 26 februarie 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 19), Hotărârea din 17 decembrie 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, punctul 66), și Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 78).

28. Slovacia invocă, desigur, și aprecierea instanței de apel sesizate de parchet potrivit căreia problema emiterii unui mandat european de arestare ar fi ipotetică, întrucât persoana căutată nu ar locui în Europa și ar face obiectul unui mandat internațional de arestare [6]. Cu toate acestea, potrivit articolului 267 TFUE, răspunderea pentru aprecierea pertinenței și a necesității întrebării preliminare aparține numai instanței care dispune trimiterea preliminară, sub rezerva verificării limitate realizate de Curte [7].

29. În plus, în cadrul ședinței, AB a susținut, fără a fi contrazis, că un mandat european de arestare poate fi de asemenea necesar pentru a garanta extrădarea eficientă a unui inculpat dintr-un stat terț atunci când acesta este transportat către statul membru solicitant prin alte state membre.

30. Rezultă că prima întrebare este pertinentă pentru soluționarea cauzei și, prin urmare, admisibilă.

2. Răspunsul la prima întrebare

31. În consecință, este necesar să se stabilească dacă un mandat european de arestare poate fi emis după ce, într-o primă etapă, o instanță a statului solicitant a încetat definitiv procesul penal ca urmare a unei amnistii, dar ulterior, această amnistie a fost revocată și, în consecință, procedura penală a fost redeschisă.

32. Articolul 3 punctul 1 din Decizia-cadru 2002/584 nu prezintă relevanță în privința acestei întrebări. Potrivit acestuia, autoritatea judiciară a statului de executare refuză executarea mandatului european de arestare atunci când infracțiunea care se află la baza mandatului de arestare este acoperită de amnistie în statul membru de executare. O amnistie în statul solicitant sau revocarea sa nu intră sub incidența acestei dispoziții [8].

33. În schimb, o amnistie în statul solicitant ar putea fi determinantă în raport cu articolul 8 alineatul (1) litera (c) din Decizia-cadru 2002/584. Potrivit acestuia, mandatul european de arestare indică existența unei hotărâri executorii, a unui mandat de arestare sau a oricărei alte decizii judiciare executorii având același efect. Dacă, în statul solicitant, fapta este acoperită de o amnistie efectivă, o astfel de hotărâre judiciară executorie nu ar trebui să existe în acest stat. Această împrejurare s-ar opune emiterii unui mandat european de arestare [9]. Totuși, ca urmare a revocării amnistiei, această ipoteză nu poate juca niciun rol în prezenta procedură.

34. În consecință, este efectiv relevant aspectul dacă principiul *ne bis in idem* se opune mandatului european de arestare.

6 Ordonanța Krajský súd v Bratislave (Tribunalul Districtual din Bratislava) din 11 februarie 2020 (2Tos/116/2019 care poate fi consultată la http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a811-uznesenie-krajskeho-sudu-v-bratislave-vo-vecizavlecenia-michala-kovaca-mlasieho-do-cudziny).

7 Hotărârea din 16 decembrie 2008, Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, punctul 96) și Hotărârea din 27 februarie 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punctul 31).

8 A se vedea Hotărârea din 29 aprilie 2021, X (Mandat european de arestare – *ne bis in idem*) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, punctul 95).

9 Hotărârea din 1 iunie 2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, punctul 64), și Hotărârea din 13 ianuarie 2021, MM (C-414/20 PPU, EU:C:2021:4, punctul 56).

35. Potrivit articolului 3 punctul 2 din Decizia-cadru 2002/584, autoritatea judiciară a statului membru de executare refuză executarea mandatului european de arestare atunci când persoana căutată a fost judecată definitiv pentru aceleași fapte într-un stat membru. Or, la fel ca articolul 3 punctul 1, această dispoziție nu impune obligații statului membru solicitant.

36. Totuși, la emiterea unui mandat european de arestare, articolul 50 din cartă este obligatoriu pentru statul membru solicitant. Potrivit acestei dispoziții, nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea. Or, emiterea unui mandat european de arestare ar constitui un act de persecuție.

37. Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă încetarea unui proces penal ca urmare a unei amnistii, în pofida revocării ulterioare a amnistiei, trebuie considerată o condamnare sau o achitare definitivă.

38. În contextul principiului *ne bis in idem*, enunțat la articolul 3 punctul 2 din Decizia-cadru 2002/584 și la articolul 54 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen (CAAS), Curtea a statuat că o astfel de decizie definitivă trebuie să îndeplinească două condiții. *În primul rând*, trebuie să se examineze dacă decizia în cauză a stins în mod definitiv acțiunea penală [10]. *În al doilea rând*, decizia trebuie să se fi întemeiat pe o apreciere asupra fondului cauzei [11]. Aceste condiții trebuie să fie aplicabile și prin raportare la articolul 50 din cartă [12].

a) Cu privire la stingerea definitivă a acțiunii penale

39. Din cererea de decizie preliminară reiese că inculpații au făcut obiectul unui proces penal care a fost încetat definitiv de instanțele competente pe baza amnistiei [13].

40. Cu toate acestea, Slovacia consideră că, cel puțin de la revocarea amnistiei, această decizie de încetare nu mai are ca efect stingerea definitivă a acțiunii penale în sensul primei condiții. Dimpotrivă, revocarea amnistiei în temeiul dreptului slovac urmărește tocmai să permită reluarea acțiunii penale.

41. Întrucât, pentru aprecierea stingerii acțiunii penale, dreptul care este determinant înainte de toate este cel al statului membru în care a fost adoptată decizia penală în cauză [14], la prima vedere, acest lucru nu pare să permită repunerea în discuție a acestei concluzii.

42. Cu toate acestea, Curtea a admis că nu pot fi luate în considerare căile de atac extraordinare prevăzute de dreptul intern pentru a stabili dacă acțiunea penală a fost stinsă definitiv [15].

[10] Hotărârea din 11 februarie 2003, Gözütok și Brügge (C-187/01 și C-385/01, EU:C:2003:87, punctele 27 și 30), Hotărârea din 22 decembrie 2008, Turansky (C-491/07, EU:C:2008:768, punctul 32), Hotărârea din 5 iunie 2014, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, punctele 31, 32 și 36), precum și Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punctele 34 și 35).

[11] Hotărârea din 10 martie 2005, Miraglia (C-469/03, EU:C:2005:156, punctul 30), Hotărârea din 5 iunie 2014, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, punctul 28), și Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punctul 42). A se vedea de asemenea Hotărârea Curții EDO din 8 iulie 2019, Mihalache împotriva României (54012/10, CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, punctele 97 și 98).

[12] A se vedea Hotărârea din 5 iunie 2014, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, punctul 35), și Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punctul 31).

[13] A se vedea punctul 3 din cererea de decizie preliminară.

[14] Hotărârea din 5 iunie 2014, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, punctul 36), și Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punctul 35).

[15] Hotărârea din 5 iunie 2014, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, punctele 39 și 40).

43. În această privință, Curtea s-a întemeiat pe considerația potrivit căreia dreptul conținut la articolul 50 din cartă corespunde dreptului prevăzut la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO și, prin urmare, în temeiul articolului 52 alineatul (3) din cartă, interpretarea articolului 50 nu trebuie să aducă atingere nivelului de protecție garantat de CEDO [16].

44. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că, în sensul principiului *ne bis in idem* prevăzut la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO, acțiunea penală este stinsă definitiv după epuizarea tuturor căilor de atac ordinare [17]. Ea a arătat că această regulă figurează la punctele 22 și 29 din Raportul explicativ privind Protocolul nr. 7 și se întemeiază, în definitiv, pe explicațiile referitoare la noțiunea de decizie definitivă în sensul Convenției europene privind valoarea internațională a hotărârilor represive [18].

45. Această interpretare a principiului *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă este conformă cu funcția acestuia de a garanta securitatea juridică în spațiul de libertate, securitate și justiție [19]. Prin urmare, în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, statele membre nu sunt libere să stabilească fără restricții stingerea definitivă a acțiunii penale și să urmărească astfel din nou persoanele condamnate definitiv sau achitate. Dimpotrivă, cu ocazia examinării stingerii definitive a acțiunii penale, acestea trebuie să analizeze dacă căile de atac ordinare din propria ordine juridică au fost epuizate. Dacă ele nu au fost epuizate, atunci principiul *ne bis in idem* nu este aplicabil în lipsa unei condamnări definitive.

46. Cu toate acestea, prin intermediul unei căi de atac ordinare nu poate fi în principiu obținută revocarea unei amnistii, prin înlăturarea concomitentă a deciziilor judiciare prin care se pusese definitiv capăt procedurilor penale în executarea acestei amnistii.

47. Potrivit informațiilor disponibile, situația nu este diferită în dreptul slovac. Amnistia în litigiu a fost revocată în cadrul unei proceduri legislative speciale, iar Curtea Constituțională a examinat ulterior acest act [20]. Aceasta nu este o cale de atac ordinară.

48. În consecință, într-un asemenea caz, încetarea definitivă a procesului ca urmare a amnistiei a determinat stingerea definitivă a acțiunii penale. Prin urmare, este îndeplinită prima condiție a unei decizii definitive în sensul articolului 50 din cartă.

b) Cu privire la aprecierea pe fond

49. Astfel, a doua condiție a unei decizii definitive în sensul principiului *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă, și anume aprecierea pe fond, prezintă o importanță determinantă.

16 Hotărârea din 5 iunie 2014, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, punctul 37). A se vedea de asemenea Hotărârea din 5 aprilie 2017, Orsi și Baldetti (C-217/15 și C-350/15, EU:C:2017:264, punctul 24), și Hotărârea din 20 martie 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, punctul 60).

17 Hotărârea Curții EDO din 20 iulie 2004, Nikitin împotriva Rusiei (50178/99, CE:ECHR2004:0720JUD005017899, punctul 37), Hotărârea Curții EDO din 10 februarie 2009, Zolotukhin împotriva Rusiei (14939/03, CE:ECHR:2009:0210JUD001493903, punctul 107), și Hotărârea Curții EDO din 8 iulie 2019, Mihalache împotriva României (54012/10, CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, punctele 103 și 109-111).

18 European Treaty Series nr. 70, a se vedea pagina 13 din raportul explicativ.

19 Hotărârea din 27 mai 2014, Spasic (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, punctul 77), Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punctul 44), și Hotărârea din 29 aprilie 2021, X (Mandat european de arestare – *ne bis in idem*) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, punctul 99).

20 A se vedea punctul 15 de mai sus.

50. Această condiție se întemeiază pe faptul că principiul respectiv nu urmărește doar să garanteze securitatea juridică, ci și să țină seama de prevenirea și de combaterea criminalității în spațiul de libertate, securitate și justiție. Astfel, potrivit articolului 3 alineatul (2) TUE, în acest spațiu se urmărește concilierea libertăților personale și a măsurilor necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității [21].

51. Formularea principiului *ne bis in idem* la articolul 50 din cartă confirmă această interpretare teleologică, întrucât se prevede că acest principiu nu se aplică decât după ce persoana în cauză a fost condamnată sau achitată printr-o hotărâre definitivă. Astfel, noțiunile de condamnare și de achitare implică faptul că răspunderea penală a persoanei acuzate a fost stabilită în urma unei aprecieri a circumstanțelor cauzei, cu alte cuvinte, a fost adoptată o decizie pe fond [22].

52. Totuși, o decizie de încetare a procesului penal ca urmare a unei amnistii nu se întemeiază pe examinarea răspunderii penale a persoanelor în cauză, ci se limitează doar la a pune în aplicare amnistia.

53. Cererea de decizie preliminară este contradictorie cu privire la acest aspect. Mai întâi, se explică faptul că încetarea a fost motivată de amnistie [23], dar, ulterior, se arată că aceasta a constituit doar o parte a motivării ei [24]. În plus, potrivit legislației interne, ordonanța de încetare ar avea natura unei decizii pe fond [25].

54. Cu toate acestea, nu există indicii referitoare la aspectul dacă a fost examinată răspunderea penală a inculpaților. Întrebat cu privire la acest aspect în cadrul ședinței, AB nu a făcut, la rândul lui, decât referiri vagi la o altă hotărâre.

55. Prin urmare, Curtea nu se poate pronunța decât în legătură cu aspectul dacă o ordonanță de încetare întemeiată pe o amnistie implică o apreciere pe fond în sensul celei de a doua condiții a unei decizii definitive, în conformitate cu principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă. De regulă, nu aceasta este situația.

c) Concluzie intermediară

56. Astfel, principiul *ne bis in idem*, enunțat la articolul 50 din cartă, nu se opune emiterii unui mandat european de arestare în temeiul Deciziei-cadru 2002/584 atunci când, într-o primă etapă, procesul penal a încetat definitiv ca urmare a unei amnistii, fără examinarea răspunderii penale a persoanelor în cauză, dar decizia de încetare și-a pierdut efectele în urma revocării amnistiei.

[21] A se vedea în acest sens Hotărârea din 10 martie 2005, Miraglia (C-469/03, EU:C:2005:156, punctul 34), și Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, punctele 46, 47 și 49). A se vedea de asemenea Hotărârea Curții EDO din 27 mai 2014, Marguš împotriva Croației (4455/10, CE:ECHR:2014:0527JUD000445510, punctele 122-141).

[22] Hotărârea Curții EDO din 8 iulie 2019, Mihalache împotriva României (54012/10, CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, punctul 97), cu privire la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO formulat în mod identic.

[23] Punctul 3 din cererea de decizie preliminară.

[24] Punctul 46 din cererea de decizie preliminară.

[25] De asemenea, punctul 46 din cererea de decizie preliminară.

B. Cu privire la a doua întrebare – revocarea amnistiei

57. Prin intermediul celei de a doua întrebări, astfel cum este formulată, se urmărește să se stabilească dacă revocarea amnistiei, care a condus în mod inevitabil la redeschiderea procesului penal încetat definitiv, este compatibilă cu dreptul fundamental al Uniunii la o cale de atac efectivă consacrat la articolul 47 din cartă și cu principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă, precum și la articolul 82 TFUE.

1. Cu privire la competența Curții

58. La prima vedere, Curtea nu este competentă să răspundă la întrebarea referitoare la drepturile fundamentale, întrucât dreptul Uniunii nu reglementează nici adoptarea unei amnistii, nici revocarea sa, dreptul Uniunii nefiind, prin urmare, pus în aplicare [26]. În consecință, considerațiile pe fond ale inculpaților referitoare la conținutul drepturilor fundamentale ale Uniunii sunt inoperante și, cel mult, ar putea fi reținute în mod corespunzător în cadrul procedurii naționale sau în fața Curții Europene a Drepturilor Omului.

59. În măsura în care a doua întrebare menționează temeiul juridic al articolului 82 TFUE, nu rezultă modul în care această dispoziție este aplicabilă ca atare.

60. Totuși, din motivarea cererii de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere urmărește să afle dacă Directiva 2012/13 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, adoptată în temeiul articolului 82 TFUE, este aplicabilă și în cadrul unei proceduri specifice având ca obiect revocarea unei amnistii. Dacă directiva menționată ar fi aplicabilă în această privință, drepturile procedurale pe care le prevede s-ar aplica în mod inevitabil. Potrivit cererii de decizie preliminară, acestea nu au fost garantate în contextul revocării amnistiei de către Consiliul Național și în procedura ulterioară în fața Curții Constituționale.

61. Întrebarea referitoare la domeniul de aplicare al Directivei 2012/13 este de competența Curții.

2. Cu privire la aplicabilitatea Directivei 2012/13

62. Instanța de trimitere deduce aplicabilitatea Directivei 2012/13 din definirea domeniului de aplicare al acesteia, cuprinsă la articolul 2 alineatul (1). Potrivit acestei definiții, directiva se aplică din momentul în care o persoană este informată de autoritățile competente ale unui stat membru cu privire la faptul că este suspectată sau acuzată de săvârșirea unei infracțiuni, până în momentul finalizării procedurilor, prin aceasta înțelegându-se hotărârea definitivă în legătură cu întrebarea dacă persoana suspectată sau acuzată a comis infracțiunea, inclusiv, dacă este cazul, pronunțarea sentinței și soluționarea unei căi de atac.

63. Având în vedere că inculpații au fost puși sub acuzare în anul 2000, iar pronunțarea cu privire la această acuzare nu va avea loc decât în viitor, în cauza principală, este posibil ca instanța de trimitere să fie înclinată să considere că toate actele intervenite între timp, pertinente pentru soluționarea procedurii, trebuie să îndeplinească cerințele Directivei 2012/13. Revocarea amnistiei ar constitui un astfel de act.

64. Totuși, o asemenea prezumție ar fi eronată.

[26] A se vedea punctul 22 de mai sus.

65. Astfel, pentru stabilirea domeniului de aplicare al Directivei 2012/13 trebuie să se țină seama și de articolul 1 din aceasta [27]. Potrivit acestuia, obiectul directivei vizează dreptul la informare al persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la drepturile lor în cadrul procedurilor penale și la acuzarea care le este adusă. Aceasta stabilește, de asemenea, norme privind dreptul la informare al persoanelor vizate de un mandat european de arestare cu privire la drepturile lor. Directiva este, așadar, aplicabilă procedurilor penale și procedurilor referitoare la mandatul european de arestare. În schimb, o procedură extrajudiciară de revocare a unei amnistii sau o procedură de control al constituționalității acestei revocări nu face obiectul directivei.

66. Articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2012/13 confirmă limitarea la procedurile penale judiciare și la procedurile jurisdicționale legate de un mandat european de arestare, întrucât prevede că această directivă nu se aplică în cazul aplicării de către o autoritate a unei sancțiuni pentru infracțiuni minore, ci numai în cazul unei eventuale proceduri judiciare de control al unei astfel de sancțiuni. Or, nici procedura extrajudiciară de revocare a amnistiei, nici procedura de control al constituționalității nu sunt proceduri jurisdicționale de aplicare sau de control al unei sancțiuni.

67. Nici aplicarea Directivei 2012/13 în cazul unei proceduri extrajudiciare de revocare a unei amnistii sau în cazul unei proceduri de control al constituționalității acesteia nu ar mai fi acoperită de temeiul juridic al directivei. Potrivit considerentului (9) al directivei, aceasta s-a întemeiat pe articolul 82 alineatul (2) litera (b) TFUE. Această dispoziție permite Uniunii să stabilească norme minime privind drepturile persoanelor în cadrul procedurilor penale. Ea nu permite Uniunii să adopte norme referitoare la revocarea unei amnistii sau la controlul constituționalității acestei revocări.

68. De altfel, din cererea de decizie preliminară reiese că procedura penală inițiată prin punerea sub acuzare în anul 2000 a încetat, într-o primă fază, prin decizia de încetare intervenită în anul 2001 [28] și nu a fost redeschisă decât după revocarea amnistiei și ca urmare a hotărârii Curții Constituționale din anul 2017. Între timp, nu a existat o procedură penală și nici o procedură referitoare la un mandat european de arestare în care să se fi putut aplica Directiva 2012/13.

69. Rezultă că Directiva 2012/13 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale nu se aplică unei proceduri de revocare a unei amnistii sau unei proceduri subsecvente în fața curții constituționale naționale privind controlul acestei revocări. Prin urmare, această directivă nu poate justifica nici aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în aceste proceduri.

C. Cu privire la a treia întrebare – competența Curții Constituționale

70. Prin intermediul celei de a treia întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă dispozițiile de drept intern care limitează examinarea Curții Constituționale a Republicii Slovace numai la controlul conformității cu dreptul constituțional național sunt compatibile cu drepturile fundamentale garantate de CEDO și de cartă, mai ales cu principiul loialității prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE. În această privință, instanța de trimitere consideră că, în temeiul acestei dispoziții, obligația menționată se aplică și în relațiile reciproce dintre statele membre și Uniune.

[27] Hotărârea din 13 iunie 2019, Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, punctul 33).

[28] Situația este diferită în Hotărârea din 12 februarie 2020, Kolev și alții (C-704/18, EU:C:2020:92, punctul 54).

71. De asemenea, instanța de trimitere consideră că normele referitoare la revocarea amnistiei pot fi eventual în conflict cu principiul proporționalității și în special cu principiul efectivității, care limitează autonomia procedurală a statelor membre la adoptarea dispozițiilor juridice interne.

72. Cu toate acestea, nu rezultă că prezenta revocare a amnistiei trebuie considerată ca fiind o punere în aplicare a dreptului Uniunii. Prin urmare, ea nu trebuie să fie examinată nici în raport cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, nici în raport cu principiile proporționalității și efectivității prevăzute de dreptul Uniunii. Pe de altă parte, nu există norme de drept al Uniunii care să oblige Curtea Constituțională a Republicii Slovace să examineze conformitatea revocării acestei amnistii cu drepturile fundamentale garantate de CEDO și de cartă și mai ales cu principiul loialității prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE.

73. Prin urmare, Curtea nu este competentă să se pronunțe asupra acestei întrebări.

V. Concluzie

74. Propunem, așadar, Curții să se pronunțe după cum urmează:

1) Principiul *ne bis in idem*, enunțat la articolul 50 din cartă, nu se opune emiterii unui mandat european de arestare în temeiul Deciziei-cadru 2002/584/JAI atunci când procesul penal a fost, într-o primă etapă, încetat definitiv ca urmare a unei amnistii, fără examinarea răspunderii penale a persoanelor în cauză, dar decizia de încetare și-a pierdut efectele în urma revocării amnistiei.

2) Directiva 2012/13/UE privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale nu se aplică unei proceduri de revocare a unei amnistii sau unei proceduri subsecvente în fața curții constituționale naționale privind controlul acestei revocări. Prin urmare, această directivă nu poate justifica nici aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în aceste proceduri.